

SZAKDOLGOZAT

**Kuruczné Gergely Judit Georgina
Délegyháza, 2024**

**MAGYAR AGRÁR ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
NEVELÉSTUDOMÁNYI INTÉZET
GYÓGYPEDAGÓGIAI ALAPKÉPZÉSI SZAK
PSZICHOPEDAGÓGIA ÉS TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTTAK
PEDAGÓGIÁJA SZAKIRÁNY
LEVELEZŐ TAGOZAT**

SNI-S GYERMEKEK AZ INTEGRÁLT OKTATÁSBAN

Konzulens:
Tóth-Szerecz Ágnes
egyetemi tanársegéd

Készítette:
Kuruczne Gergely Judit Georgina
gyógypedagógus hallgató

**DÉLEGYHÁZA
2024**

Tartalom

Bevezetés	4
1. Témaválasztás indoklása:	6
2. Szakirodalmi áttekintés	7
2.1. SNI fogalma, meghatározása:	7
2.2. Gyermekek sérülés specifikus fejlesztése	8
2.3. Egyéni fejlesztések jogszabályi háttere	11
2.4. Szegregáció és integráció	12
2.4.1. Szegregáció	12
2.4.2. Integráció	12
2.4.3. Az integrált nevelés, oktatás megvalósulásának különböző fokozatai, típusai:	14
2.5. Az integrált nevelésre vonatkozó alapvető törvények és rendeletek, irányelvek: ez a rész szerintem megint teljesen felesleges:	16
2.6. Inklúzió (befogadás):	17
2.7. Egyéb, a kutatással összefüggő más kutatások	17
3. Kutatás	23
3.1. Vizsgálatimódszerek:	23
3.2. Kutatás bemutatása:	24
3.3. Mintavétel módja:	25
4. Kutatási eredmények:	26
4.1. Adatok elemzése	27
4.2. Kutatási kérdések megválaszolása:	30
5. Összefoglalás, javaslatok, következtetések	39
Felhasznált irodalom	41
Táblázatok és Ábrák jegyzéke	43
Mellékletek	44

BEVEZETÉS

Szakedolgozatom célcsoportja a sajátos nevelési igényű gyermekek és családjaik, akik integrált oktatásban vesznek részt.

Olyan családokkal készítettem interjút, ahol többségi óvodán belül a gyermek egy szegregált kis létszámú (8fő) csoportban volt, majd onnan került integráció keretein belül ki egy normál nagy létszámú nagycsoportba (28fő). A gyermekek többségénél autizmus spektrumzavart diagnosztizáltak, egy gyermeknél beszéd fogyatékoságot valamint bizonyos esetekben egyéb társuló diagnózist (ADHD, beszéd fogyatékoság, értelmifogyatékoság) állapítottak meg.

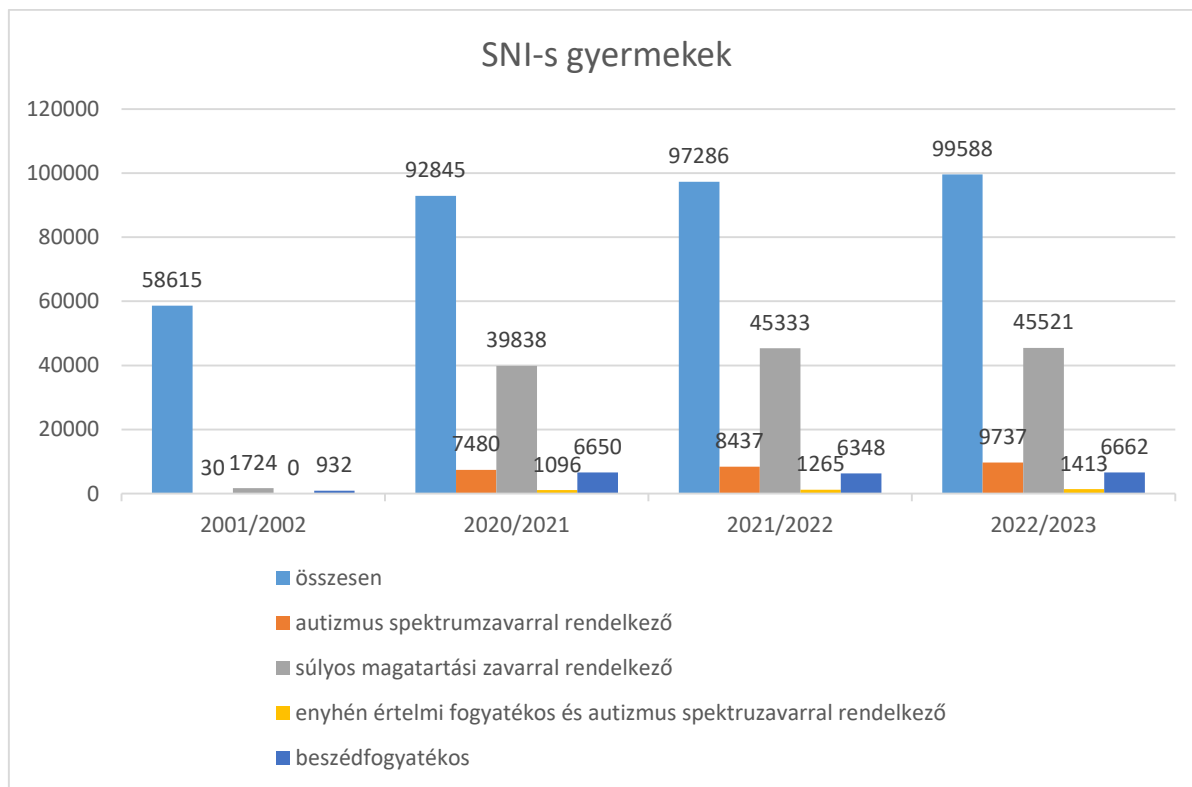
Megfigyelhető, hogy az elmúlt 20 évben (2001/2002 évhez képest) nagyon megugrott az SNI gyermekek száma.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) 2021/2022-es tanévre készített adatközléséből kiderül, hogy egy év alatt 5%-kal nőtt a sajátos nevelési igényű (SNI-s) gyerekek száma. Ez a szám minden évben növekszik. Legnagyobb arányban a súlyos tanulási zavarral rendelkező gyerekek száma nőtt, 12 százalékkal lett több az előző évhez képest.

Ennek a növekedésnek az okai között, a diagnosztikai állapotfelmérési eszközök korszerűsödése, és egyéb környezeti okok állhatnak. Olyanok, mint a hatéves kortól kötelező beiskolázás, ezáltal az iskolaérettségi vizsgálatok szigorítása, a 2018-as törvénymódosítás, mely megszüntette a lehetőségét annak, hogy a még nem tanulási zavarral, "csak" tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek, egyes tantárgyak esetén felmentést kapjanak az osztályozás alól, a nehézségekre pedig további terhek rakódhatnak. (KSH, 2022)

tanév	összesen	autizmus spektrumzavarral rendelkező	súlyos magatartási zavarral rendelkező	enyhén értelmi fogyatékos és autizmus spektrumzavarral rendelkező	beszéd fogyatékos
2001/02	58615	30	1724	--	932
2020/21	92845	7480	39838	1096	6650
2021/22	97286	8437	45333	1265	6348
2022/23	99588	9737	45521	1413	6662

1. táblázat SNI-s gyermekek számának alakulása a közoktatásban Forrás: saját készítésű

1. ábra SNI gyermekek aránya a közoktatásban Forrás: KSH (2022)

1. TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA:

Azért ezt a témát választottam, mert nagyon nagy az aktualitása a mindennapokban. Egyre több olyan gyermek van, aki gyógypedagógiai segítségre, támogatásra, megsegítésre szorul. Nagyon sok esetben a szülők egy része megfelelő pedagógiai segítség nélkül nem észleli a nehézségeket, vagy nem ismeri a segítségkérés folyamatát, útját. Az intézmények nem minden esetben tudják a megfelelő segítséget, fejlesztést megadni. Ennek oka lehet a megfelelő eszközök vagy a pedagógus, szakember hiánya.

Saját környezetemben is nagyon sok olyan személy van, aki ebben az élethelyzetben van, éppen ezért is szeretném egy kicsit közelebbről megvizsgálni, hogy ezek a családok hogyan élik mindennapjaikat, milyen nehézségekkel kell megküzdeniük, milyen segítséget, támogatást kapnak és kaphatnak. Elérhetőek-e a számukra az előírt fejlesztések, ha nem, akkor ennek mi lehet az oka. Van-e az intézménynek erre megfelelő személyi feltétele, szakembere. Mennyire befogadó az intézmény, a pedagógusok, a szülők, a gyerekek. A gyermekek milyen módon és hogyan tudtak beilleszkedni a közösségbe, milyen akadályokkal, esetleges félreértésekkel kell szembenézniük. A többségi tanulók hogy viszonyulnak a diagnózissal rendelkező társukhoz.

Egy SNI-s gyermek nevelése rengeteg kérdést vet fel mind a szülőben, mind a környezetében. Számtalan esetben kihívások elé állítja a szülőket, például az óvoda, és iskolaválasztás, valamint az oda való bekerülés és az oda való eljutás.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A kutatásom során érintett személyek tekintetében fontos bemutatni azokat a pedagógiai kategóriákat, diagnózisokat, törvényeket, rendeleteket, jogszabályokat, amelyek az együttneveléshez szükségesek. Foglalkozunk a 2011. évi nemzeti köznevelésről szóló törvénnyel a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelveivel, a fogyatékosok jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi törvénnyel, a szegregáció, inklúzió és az integráció sajátosságaival.

2.1. SNI fogalma, meghatározása:

Magyarországon az 1993.évi LXXXIX törvény törölte el a köznevelés területén a fogyatékos szó használatát és vezette be a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló fogalmát.

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 4. § 12. bekezdése szerint:

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

1. a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
  - a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
  - a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
  - a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
2. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint
  - a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló.

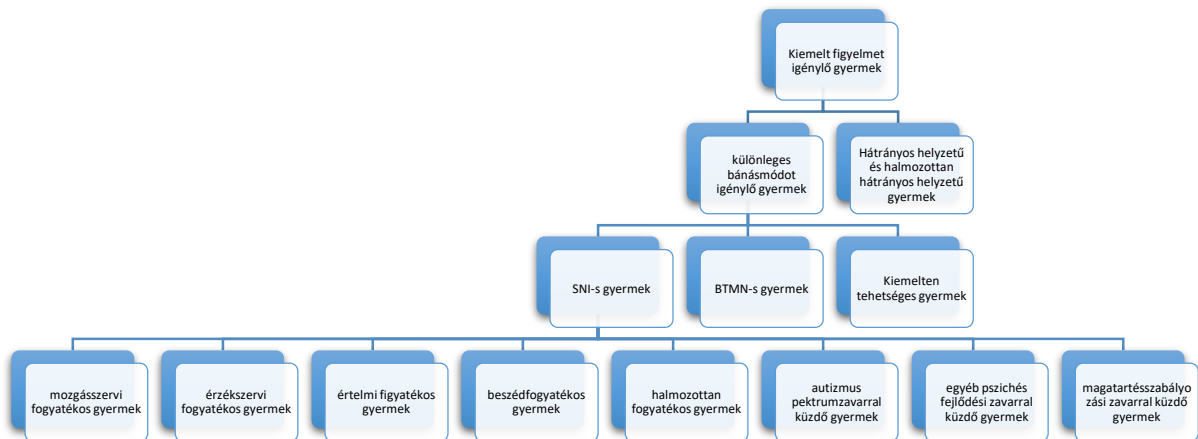
Ezen belül a 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről, 4. § 23. bekezdés értelmében:

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló (SNI):

„az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján:

- mozgásszervi,
- érzékszervi,
- értelmi vagy
- beszéd fogyatékos,
- több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos,
- autizmus spektrumzavarral vagy

- egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.” (Magyar Közlöny, 2011)

2. ábra Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek Forrás: Magyar Közlöny (2011)

2.2. Gyermekek sérülés specifikus fejlesztése

Minden esetben biztosítani kell a gyermekeknek a megfelelő fejlesztést, az ehhez kapcsolódó eszközöket és szakembereket. Az alábbiakban majd felsorolásra kerül, hogy a kutatásomban szereplő gyermekeknél milyen specifikus fejlesztések a szükségesek.

1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek esetén:

- biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó mozgás- és életteret, akadálymentes környezetet, speciális eszközöket, mozgásnevelést,
- mozgásfejlesztés
- önellátás, önkiszolgálás
- játéktevékenység
- nyelvi fejlesztés
- éneklés, zenei nevelés

- rajzolás, kézügyesség fejlesztés

Szükséges szomatopedagógus, konduktor, gyógytornász jelenléte.

2. Látássérült gyermeknél

Vak gyermek:

- játék által, az ép érzékszervek aktivizálása (hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás, ritmus, tájékozódás,)
- mozgásfejlesztés, helyes testtartás
- önkiszolgálás, önellátás
- biztonságos téri tájékozódás

Aliglátó gyermek:

- tapintó-halló életmód (fényérzékelő, színeket felismerő)
- látó-halló életmód

Gyengénlátó gyermek.

- látásnevelés
  - nagymozgás (mozgáskoordináció)
  - térbeli tájékozódás
- finommozgás (kézügyesség, írás készség)

Szükséges tiflopedagógus szakember segítsége.

3. Hallássérült gyermeknél:

Siket:

- kognitív funkciók, érzelmi élet
- kommunikáció (hanggal, beszéddel hívja fel magára a figyelmet)

Nagyothalló:

- nyelvi kommunikáció
- beszédértés, beszédérthetőség
- szókincsfejlesztés

Cochlea implantált gyermek (műtéti úton helyreállított):

- beszédhallás

Szurtopedagógus segítsége szükséges.

4. Az enyhén értelmi fogyatékos gyermeknél

- spontán tanulás
- társakkal való együttműködés
- kommunikáció

5. A középsúlyosan értelmi fogyatékos gyermeknél

- alapmozgások
- nonverbális és verbális kommunikáció
- beszédindítás, beszédértés
- szókincsfejlesztés
- szobatisztaság
- adekvát játékhasználat

Tanulásban akadályozottak pedagógiája, valamint értelmileg akadályozottak szakirányon végzett gyógypedagógus megléte szükséges.

6. Beszéd fogyatékos gyermek esetében: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

- aktív nyelvhasználat
- kommunikáció fejlesztése
- érzelmi élet fejlesztése
- mozgás és észlelési funkciók fejlesztése
- vizuomotoros koordináció fejlesztése

Logopédus segítsége szükséges.

7. Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekeknél

- kommunikáció fejlesztése
- önállóság
- szociális és kognitív képességek fejlesztése
- szokásrendszer kialakítása
- sztereotip és inadekvát viselkedés megelőzése

Autizmus specifikus ismeretben jártas szakember szükséges.

8. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermeknél

- részképesség-zavarok korrekciója és kompenzálása
- megelőzni az inadaptív viselkedés kialakulását,
- eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségek megalapozása
- szocializáció fejlesztése

2.3. Egyéni fejlesztések jogszabályi háttere

Az egyéni fejlesztési terv és foglalkozási terv a gyermek meglévő képességein és lehetőségein alapuló, egész személyiségére ható tanulási és tanítási folyamat tervezésének dokumentációja. A terv nem az időtöltés megszervezése, hanem célszerű, hasznos, képességet, készséget fejlesztő tevékenységek irányított gyakorlását tűzi ki célul, amelyek eredményessége is mérhető (Vargáné, 2008).

Az egyéni fejlesztési terv nem egyszerűen dokumentum, hanem egyben tervezési folyamat is.

A fejlesztési terv folyamat jellege jól látszik az egyéni fejlesztési terv elkészítésének lépéseiből:

- komplex pszichológiai–pedagógiai diagnózis felállítása a szakértői vélemény alapján,
- kiegészítő vizsgálatok elvégzése, a gyermek, tanuló viselkedésének, játékának, tanulási motivációjának megfigyelése,
- valamint a sajátos nevelési igény típusa, súlyossági foka, kialakulásának ideje, az életkor, a pedagógusok és a szülők tapasztalatai, illetve dokumentumelemzés alapján.

Ezek alapján:

- a fő fejlesztési irányok meghatározása
- a fejlesztés kiemelt területeinek meghatározása
- a fejlesztés területeinek feladatokra bontása
- a fejlesztés összehangolása a tantárgyakkal, tantervvel, tanmenetekkel
- ütemezés, prioritások megjelenítése
- eszközök, módszerek tervezése
- munkamegosztás tervezése (személyek bevonása, együttműködés)
- a megvalósítás színtereinek tervezése
- a dokumentum elkészítése, elhelyezése
- a visszacsatolás, a kontrollvizsgálatok idejének meghatározása
- a vizsgálatok elvégzése
- a fejlesztési terv szükség szerinti módosítása.

(Vargáné, 2008)

2.4. Szegregáció és integráció

Kutatásom témája az integráció. Ahhoz, hogy integrálni tudjunk, egy gyermeket el kell különíteni, tehát szegregálnunk kell. Ezért az integráció nem tud a szegregáció nélkül megvalósulni.

2.4.1. Szegregáció

Az integráció ellentéte, ahol a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló oktatása, nevelése külön gyógypedagógiai intézményben EGYMI-ben valósul meg, melyben

- magasszintű módszertani kultúra
- team munka
- gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, gondozás
- fejlesztő felkészítés
- logopédiai ellátás
- konduktív pedagógia
- gyógytestnevelés
- utazó gyógypedagógiai hálózat működik.

A szociális, kulturális vagy biológiai determináltságú, egyéni különbségekkel rendelkező gyermekeknek, tanulóknak a többségi gyermekektől, tanulóktól elkülönítetten, külön intézményben vagy csoportban, illetve osztálykeretben biztosított nevelése, oktatása. (Fülöp Istvánné, 2011)

2.4.2. Integráció

Az alábbiakban olvashatjuk az évek alatt az integrációról alkotott állásfoglalásokat.

A különálló részeknek valamely nagyobb egészbe, egységbe való beilleszkedését, beolvadását jelenti (Juhász, 1989)

Az integráció a nevelésben és a pedagógiában a fogyatékkal élő, akadályozott és az ép egyének közös élet- és tanulási térben végbemenő együttnevelését, oktatását és képzését jelenti, ezáltal minden résztvevőnek optimális fejlődési lehetőséget biztosít. (Réthy, 2002).

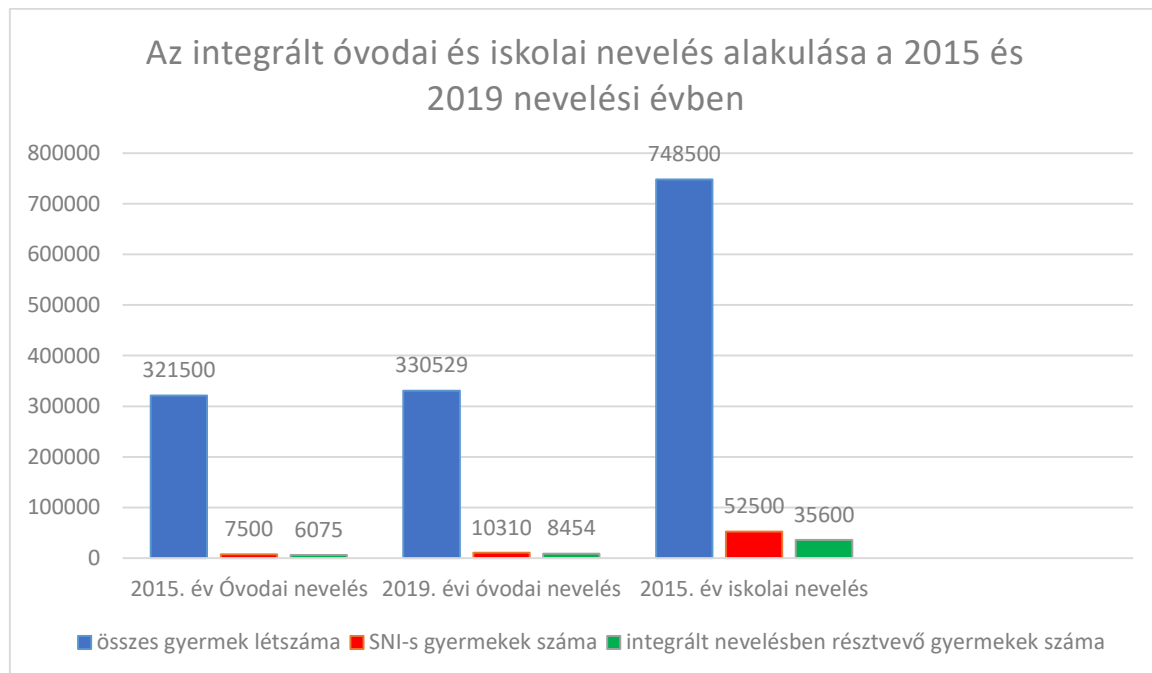
Az integrált nevelés azt jelenti, hogy az iskola fogadja - pontosabban beengedi - a speciális szükségletű gyermeket; de működésén nem változtat, illetve a pedagógus igazi felelősséget nem

vállal érte. Fogadás esetén az intézmény tulajdonképpen a gyermektől várja el a beilleszkedést (Földes, 2003).

Az európai uniós állásfoglalások fokozottan hangsúlyozzák a társadalmi méretű integrációt, vagyis szorgalmazzák azt, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek ne legyenek a társadalomban méltánytalanul megkülönböztetve, kirekesztve. Az integrált nevelést a közoktatásban az esélyteremtés, az esélyegyenlőtlenségek csökkentésének eszközeként tekintik (Mesterházi, 2002).

A Központi Statisztikai Hivatal 2015. áprilisi elemzése alapján az óvodai nevelésben 321.500 fő vesz részt, ebből SNI-s 7.500 fő, melyből 6.075 gyermek integráltan nevelkedik. Amíg az iskolai nevelésben 748.500 főből, 52.500 fő SNI- gyermek van, amelyből integráltan 35.600 fő vesz részt. Az adatokból jól látszik, hogy óvodai nevelésben résztvevő gyermekek 2,3 % SNI-s, melyből 81 % integráltan nevelkedik. Ez a szám az iskolában már jóval alacsonyabb arányban jelenik meg, a 7 % SNI-s gyermekből csak 67,8 % van integrálva

Szintén a KSH adatok szerint a 2019/20-as nevelési évben 330.529 gyermek vett részt óvodai nevelésben, melyből 3,1% sajátos nevelési igényű, akiknek a 82%-a integráltan nevelkedik.

3. ábra Integrált iskolai és óvodai nevelés Forrás: KSH (2015)

Az óvodai nevelésben részt vevő sajátos nevelési igényű gyermekek száma arányiban véve nőtt a 2015-ös évhez képest, viszont az integráltan nevelkedő óvodások aránya szinte változatlan maradt.

Az iskolában alacsonyabb számban megjelenő SNI-s gyermekek számának az egyik oka, hogy az óvoda nyitottabb, más felől befogadóbbak, e gyermekek felé. (KSH, 2015)

2.4.3. Az integrált nevelés, oktatás megvalósulásának különböző fokozatai, típusai:

A integrált nevelésnek különböző fokozatai vannak, ezeket ismerhetjük meg Csányi Yvonne (1993): Együttnevelés. Speciális igényű tanuló az iskolában. Budapest, OKI Iskolafejlesztési Alapítvány írásából.

1. A lokális (fizikai) integráció:

Legegyszerűbb változata az együttnevelésnek. A sajátos nevelési igényű és az ép gyermekek ugyanabban az épületben vannak, de nincs közöttük érdemi kapcsolat. Adott az együttnevelés lehetősége, közös szabadidős foglalkozások által, de ezzel a lehetőséggel ritkán élnek.

2. Részleges integráció:

A gyerekek az intézményen belül csak részben vannak együtt, például: testnevelés, sportolás, kézműves foglalkozás.

3. A szociális integráció:

Az együttnevelés második szintje. A sajátos nevelési igényű gyermekek ép társaikkal szabadidőjükben vannak csak együtt, ezáltal adott a szociális kapcsolatok lehetősége. Ez megvalósulhat, szabad játék, étkezés, kirándulás vagy sporttevékenységek alkalmával.

4. Kooperatív integráció

Tanórák, foglalkozások egy részén vannak együtt 2 pedagógus együttműködésével.

5. Egyéni integráció

Általában érzékszervi fogyatékosok, akiket utazó gyógypedagógus segít.

6. A funkcionális integráció:

Az együttnevelés legmagasabb foka. Közös nevelés.

Egyszerűbb változata a részleges integráció: a gyermekek csak a tanítási idő egy részében vannak együtt (rajz, ének-zene, testnevelés óra). Magasabb fokozata a teljes integráció, ami az együttnevelés igazi célja, ahol a sérült gyermekek teljes idejüket az ép társaik között töltik.

7. Spontán (hideg) integráció:

A fogyatékkal élő gyermek számára nem adott a lehetőség az optimális fejlődésre. Ebben az esetben a gyermeket nem vizsgálta szakértőbizottság. Ami által gyógypedagógus nem foglalkozhat vele. Dokumentáció hiányában külön támogatásban nem részesül az intézmény. A pedagógus maga igyekszik a problémákat megoldani, a hátrányokat enyhíteni. Magyarországon erre a változatra találjuk a legtöbb példát.

8. A fordított integráció:

Nagyon ritka jelenség, ilyenkor a nem fogyatékos gyermeket fogadja be valamilyen speciális intézmény. (Csányi, 1993)

Az integrációnak vannak előnyei és hátrányai is. A tipikus fejlődésű/többségi nevelésben résztvevő gyerekek húzóerőt, neurotipikus mintát jelentenek az integráltan nevelt kisóvodás vagy iskolás számára. Ők is meg tanulják elfogadni és kezelni a másságot, a sérülés tényét és az optimális segítségnyújtás módjait.

Az integráció azonban csak akkor valósulhat meg, ha a fogadó intézmény rendelkezik bizonyos feltételekkel.

- szakértői bizottsági javaslat
- alapító okirat módosítása
- pedagógiai, óvodai program módosítása
- személyi és tárgyi feltételek biztosítása
- nevelőtestület, szülők, gyerekek felkészítése

a dolgozókkal szemben elvárt szakmai feltételek:

- elkötelezettség
- speciális szakképzettség hivatkozás

A többségi intézményben/óvodában a pedagógusok:

- nem találkoztak a tanulásszervezési és tanulásirányítási technikák nagy részével
- nem alkalmazzák a differenciálás fajtáit, a kooperáció technikáit
- a gyógypedagógus elszigetelődhet, mert nem tudja a felmerülő problémákat megbeszélni, megosztani, nincs meg a megfelelő eszköztára, nem tudja azt bővíteni, fejleszteni, ezáltal kevésbé tud hatékony lenni

Az óvoda és iskola a sajátos nevelési igényű gyermek sajátos jegyeit, tulajdonságait nem ismerik, nincsenek rá felkészülve. Ezáltal közel hasonló teljesítményt várnak el a gyermektől, mint a többiektől, anélkül, hogy plusz időt kelljen erre ráfordítania. Nevelési stratégiáján csak minimálisan változtat. (Kókayné, 2007)

2.5. Az integrált nevelésre vonatkozó alapvető törvények és rendeletek, irányelvek: ez a rész szerintem megint teljesen felesleges:

Az 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek Jogi Egyezmény, mely New Yorkban, 1989. november 20-án kelt, úgy rendelkezik, hogy: „A törvényhozó szervek minden, gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe. A különleges helyzetű gyermekeknek joguk van a lehetőségeiknek leginkább megfelelő, teljes életre”
(1991.évi LXIV törvény a Gyermek Jogi Egyezmény)

A 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet, a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve 1. melléklete alapján, az óvoda:

- figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,
- támogatja a pedagógusokat, abban, hogy szakmai programokon, továbbképzéseken vegyenek részt
- mindent megtesz azért, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon
- a gyermek számára biztosítja a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és habilitációs ellátásokat, a fogyatékoság típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógust vagy terapeutát

az óvodapedagógus:

- megfelelő pedagógiai és pszichológiai képességekkel (elfogadás, empátia, tolerancia, hitelesség), és kompetenciával rendelkezik
- a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti a foglalkozásokba
- együttműködik a szakemberekkel
- az eltérő viselkedéshez, képességekhez alkalmazkodik, igazodik.

(32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet)

Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról lehetőséget biztosít arra, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók integráltan, ép társaikkal együtt vegyenek részt az iskolai oktatásban. Ez a törvény kiemelkedő jelentőségű az integráció szempontjából.

(1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról)

2.6. Inklúzió (befogadás):

Az atipikus fejlődésű gyermekek fogadásához leginkább alkalmazkodó módszer az inkluzív oktatás. Mindent úgy alakítanak ki, hogy a gyermek életét, értékeit, szükségleteit figyelembe veszik, egyéni igényeihez, szükségleteihez alkalmazkodnak, szem előtt tartva a differenciálás szükségességét.

Az óvodai nevelésben az inklúzió főbb tulajdonságai, hogy az az óvoda teljes vezetősége, nevelőtestülete elfogadja és azonosul vele.

Hangsúlyos szerepet kapnak a differenciáló módszerek, a különböző munkaformák: frontális, csoportos, egyéni, melyek a foglalkozásokat színesebbé, változatosabbá, rugalmasabbá teszik.

Az óvodapedagógus feladata a problémák és konfliktushelyzetek megoldása, partneri kapcsolat a gyógypedagógussal, szülők bevonása az óvodai folyamatokba, a szociális befogadás elérése. (Csányi 2007)

2.7. Egyéb, a kutatással összefüggő más kutatások

Az első alapvető lépés afelé, hogy megváltozzon a diszkriminatív szemlélet, és egy befogadó társadalom alakulhasson ki, az integrált oktatás. (Papp, 2012)

Az óvodai nevelés időszaka a legszenzitívebb szakasz a gyermek életében. A sajátos nevelési igényű felnőttek sikeres társadalmi beilleszkedését nagyban befolyásolja a gyermekkorban szerzett pozitív tapasztalatok kognitív, szociális, és érzelmi területeken. Minél több közös élmény van a gyerekek életében, annál jobban tudja kifejteni fejlesztő hatását ez a környezet.

A 2000 és 2006-os évek között az integrált és az inkluzív óvodai neveléssel és azok nehézségeivel foglalkozott több neves személyiség is.

Megfigyelhető, hogy az intézmények és az óvodás korú gyermekek száma 10%-kal csökkent ugyan, de nőtt azon intézmények száma, akik SNI-s gyermekeket fogadnak be.

	2000	2006
óvodások száma	342.285	327.644
SNI-s óvodások száma	3.619	5.324
integráltan nevelkedő óvodások száma	2.323	3.840
szegregáltan nevelkedő óvodások száma	1.296	1.484

2. táblázat Integráltan nevelkedő óvodások Forrás: saját készítésű táblázat

A 2000-es években az óvodások közel 1%-a sajátos nevelési igényű, melyből 64% integráltan vesz részt. Ez a szám a 2006-os években 1,6%-ra nőtt, amiből 72% van integrált oktatásban. Az eltelt hat év alatt csökkenő tendenciát mutatott az óvodás korú gyermekek száma, de növekvő adatot az SNI-s gyermekeké, valamint az integrált nevelésben résztvevő 3-7 éves korosztályé.

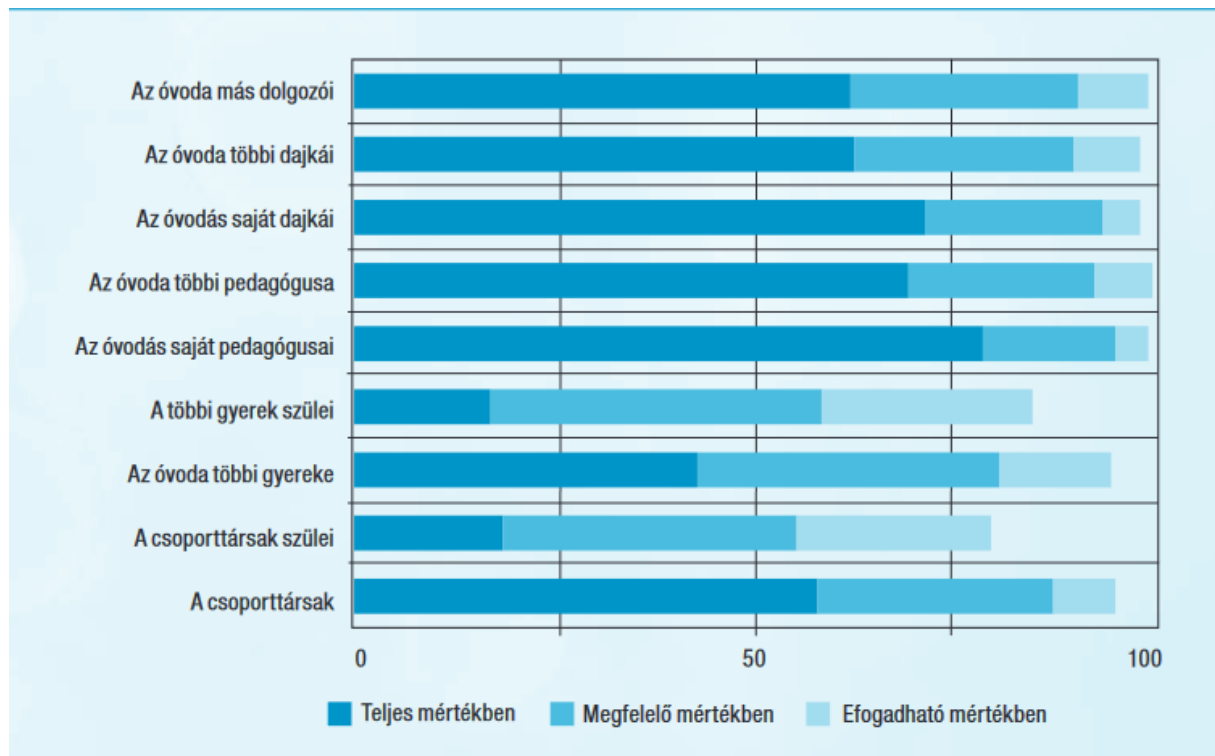
Vizsgálták azt a kérdést is, hogy az intézmények miért nem fogadtak vagy miért utasítottak el sajátos nevelési igényű gyermeket? Ennek négy fő okot jelöltek meg:

- nem volt SNI-s gyermek,
- másik intézménybe irányították,
- az intézmény nem volt felkészülve rá,
- nem voltak meg a személyi feltételek (ezen ok volt a legnagyobb százalékban megjelenve)

Érdekes az is, hogy mi alapján veszik fel a gyermekeket az intézmények.

1. Vannak, akik válogatnak bizonyos, szelekciós szempontok alapján
  - szakértői bizottsági vélemény
  - fogyatékoság típusa, súlyossága
  - tárgyi feltételek
  - támogató szülők
2. és vannak, akik felvesznek mindenkit
  - egzisztenciális fenyegetettség miatt (bezárás, összevonás)
  - vészes gyermekhiány miatt
  - humanitárius szempontok miatt (alturizmus, empátia, hivatástudat, elkötelezettség)

Az együttnevelés sikerességének legfontosabb eleme a humánerőforrás megfelelő biztosítása, és szakmai háttér megléte. Logopédiai ellátás szinte minden intézményben biztosított, nagyszalékban van jelen a fejlesztő pedagógus, sok óvoda kap gyógypedagógiai segítséget is. Továbbá kitér a kutatás arra is, hogy mennyire fogadta be az intézmény a sajátos nevelési igényű gyermekeket.

4. ábra Az integráltan nevelkedő óvodások elfogadása Forrás: Küszöbön (2008)

Saját kutatási kérdéseim között is szerepel az óvodai csoport elfogadó képessége a sajátos nevelési igényű gyermekek tekintetében. Ahogy itt is látszik, a leginkább elfogadóbb közösség a csoporttársaké, akik még ebben a korban teljesen előítéletmentesek. Az interjú alanyokkal folytatott beszélgetésemből is ez az eredmény született, hogy a gyermekek voltak a leginkább kezdeményezők és a legnyitottabbak. A legkevésbé elfogadóbb a csoporttársak szülei. Ez az interjúimból is kiderült, hogy azért, mert a szülők félnek, szoronganak az ismeretlentől, attól, amivel még nem találkoztak. Féltik a gyerekeket, nem tudják, hogy ez a „másság” milyen hatással lesz az ő gyermekeikre.

A fejlesztéseknél az óvodapedagógusok inkább a csoportban lévő foglalkozásokat részesítik előnyben az egyéni fejlesztéssel ellentétben, mert így a gyermek is a közösségben marad, ugyanazt a feladatot végzi, amit a többi gyermek is, ezáltal nincs kirekesztve, nem marad ki a közösségi, csoportos programokból, feladatokból, játékokból. A későbbiekben a fejlesztések

pozitív és negatív oldaláról is esik majd szó, Dr. Perlusz Andrea tanulmányainak elemzése során.

Az integrált óvodai nevelésnél a kisebb csoportlétszámot (18 fő) határozták meg jobbnak, ellenben a jelenleg 25 fős létszámmal szemben, amelyben 4 maximum 6 fő sajátos nevelési igényű gyermek legyen. Az interjú alanyaim is egy 24-26 fős csoportokba járnak, ahol az óvodapedagógusok szintén soknak találták ezt a létszámot, annak tekintetében, hogy a csoportokban, az interjúkban résztvevő családok gyermekein kívül még 5-6 SNI-s és/vagy BTMN-s kisgyermek van. Ezen kutatás résztvevői a vegyes csoportokat részesítették előnyben, a szakdolgozatom írásában segédkező szülők és pedagógusok a „tisza”, ugyanolyan korú gyermekekből álló csoportokat látták megfelelőnek.

Az együttműködés, óvodák, szülők, szakszolgálat, szakértői bizottság között nagyon fontos a sikeres integrációhoz. Sajnos a szakszolgálatok nincsenek mindig abban a helyzetben, hogy megfelelő szakembert biztosítsanak az intézmény részére, így a szülőnek kell elvinnie a gyermeket külön foglalkozásra. A szakszolgálatokkal viszont csak közvetetten állnak kapcsolatban, amit kevésnek találtak.

Az integrációt többféleképpen határozták meg a dolgozók: együttélés, együttnevelés, együttérés, kölcsönösség, toleráns magatartás, befogadás, elfogadás, egyéni bánásmód, segítőkész magatartás. Van, aki úgy nyilatkozott, hogy attól függ, hogy melyik oldalról közelítjük meg. Az integráció többféleképpen is létrejöhet, ez a kutatásomban is kiderül.

(Békési at all, 2008)

Szekeres (2011) szerint a sikeres beilleszkedés titka az a szociális közeg, amiben a beilleszkedés zajlik.

Disszertációjában az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek beilleszkedését és integrációjuknak sikerességét vizsgálja. Az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek jellemzője a kognitív funkciók lassúbb fejlődése, ami érintheti a szociális alkalmazkodás területét is (Mesterházi, 2001)

Vizsgálati módszerei:

FDI 4-6 „Kérdőív az integráció dimenzióihoz: szociális, emocionális és teljesítmény-motivációs (Perlusz, 2000). Szociális dimenzióban az osztálytársak és az integrált gyermek kapcsolatát vizsgálhatjuk, emocionális dimenzió vizsgálata során a gyermek közérzetéről kapunk információt, a teljesítmény-motiváció dimenziójában a gyermek saját képességeinek megítélését láthatjuk.

Szociometria kérdések: képességek, beilleszkedés nehézségei, rokonszenv, versengés, verbális agresszió.

Kérdőívek pedagógusok, gyógypedagógusok részére: általános kérdések, gyermekkel kapcsolatos kérdések.

Metaforakutatás: az integrációval kapcsolatos két mondatot kellett befejezni a dolgozóknak.

Kutatásából kiderült, hogy az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek szociális integrációja rosszabb, mint a velük egy korú épp társaiké. A fiúk társas kapcsolatai jobbak, mint a lányoké egy adott életcsoporton belül. Valamint az alacsonyabb korosztály szociális kapcsolatai jobbak, mint az idősebbeké. Érzelmi szempontból nincs különbség a lányok és a fiúk között, az értelmi fogyatékos gyermekek jobban szeretnek iskolába járni, mint épp társaik. A nem fogyatékos gyermekek teljesítménye jobb eredményt mutatott, mint az enyhén értelmi fogyatékos lányok és fiúk eredményei. Minél alacsonyabb korban találkozik a gyermek és a pedagógus az integráció lehetőségével, az annál sikeresebb lesz majd, mint sérült és, mind az épp gyermek számára: szociális modell, megértés, törődés, tolerancia.

Összességében a gyógypedagógusok jobbnak tartják az integrált gyermekek teljesítményét, mint a pedagógusaik. Minkét csoport úgy ítélte meg, hogy a gyerekeknek a társaikhoz fűződő viszonyuk semleges vagy elutasító. Az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek integrált nevelése-oktatása sok nehézséget ad a pedagógus számára, a gyenge kognitív képességeik, eszközök meglétének hiánya, nehézkesek a differenciálás lehetőségei.

A pedagógusok a frontális munkát részesítik előnyben, ezt követi a csoport munka és a páros munka. A gyógypedagógusok az egyéni fejlesztést, majd a kiscsoportos munkát részesítik előnyben, a csoporton belüli fejlesztést, segítséget csak negyedük alkalmazza.

A kutatási eredményeket összegezve javaslatokat tesz pedagógusok (differenciálás, gyermekek megismerése) és gyógypedagógusok (gyermek megismerése, kéttanáros forma, rehabilitáció) számára is, hogy az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek integrációja sikeres legyen.

(Szekeres, 2011)

Perlusz Andrea (2014) tanulmányában az SNI-s gyerekek egyéni fejlesztésének lehőségeiről ír. Különböző szempontból vizsgálja meg az egyes megoldásokat, azoknak pozitív és negatív oldalát is megnézve.

A gyermekek fejlesztése történhet egyéni fejlesztési keretek között, kiscsoportos formában, vagy együttműködő tanítás keretein belül.

Ha a szülőket is bevonjuk a gyermekek intézményi nevelésének folyamatába, akkor az, pozitívan befolyásolhatja a kisgyermek fejlődésének menetét, csökkenhetnek a magatartási problémák, javul a kommunikáció a szülő és a pedagógus között, jobban elfogadják a pedagógus döntését, segíti a gyermek szocializációjának folyamatát. Ennek három féle formáját különbözteti

meg, a részvételt, a bevonódást és az önkéntes részvételt. Ezekre lehetőséget tud adni az intézmény különböző formákban, mint az intézményi előadások, különféle óvodai programok, kulturális programok, ünnepek.

	pozitív hatása	negatív hatása
egyéni fejlesztés	gyermekre irányuló figyelem magas	társakkal való szociális kapcsolatok hiánya stigmatizáló lehet
kiscsoportos fejlesztés	koncentrált figyelem a gyermek részéről, nyugodt, támogató légkör	egyéni különbségek miatti eltérések kevésbé figyelembe vehetőek
együttműködő módszer	a gyerekek jobb hozzáférhetőséget kapnak a segítséghez	időigényesebb felkészülés

3. táblázat SNI-s gyermekek fejlesztési módjainak pozitív és negatív oldala Forrás: saját készítésű

A gyógypedagógia területén kiemelkedő személyiség, aki a sajátos nevelési igényről, az integrált és inkluzív neveléssel kapcsolatban számos tanulmányt, folyóiratot írt és előadást tartott már. (Perlusz, 2014)

3. KUTATÁS

Kutatás körülményeinek bemutatása, kutatásban résztvevők bemutatása

A kutatásomban 4 óvodapedagógussal és hét kisgyermek szüleivel készítettem interjút. Akik közül 6 gyermek egy 12 csoportos többségi óvodán belül, egy szegregált csoportba jártak, majd a nagycsoportot az intézményen belül integrálva járták egy normál nagylétszámú csoportban. Egy gyermek magánóvodában tölti a nagycsoportot. Arról beszélgettünk, hogy az iskolakezdésig milyen utat kellett bejárniuk, milyen nehézségekkel kellett szembe nézniük.

Kutatási kérdések:

1. A törvényi elvárásokhoz viszonyítva a gyermek milyen mennyiségű fejlesztést kap?
2. A vizsgált esetekben milyen módon zajlott az SNI-s gyermekek beilleszkedése?
3. A szülő milyen módon valósította meg az intézményen kívüli fejlesztéseket, amennyiben a gyermek erre szüksége volt?
4. Az iskolaválasztással kapcsolatban a szülőknek milyen lehetőségeik vannak?

3.1. Vizsgálatimódszerek:

Interjú, mint módszertani eszköz bemutatása:

A fentebb említett nehézségek feltérképezéséhez az interjút, mint kutatómódszertani eszközt szeretném használni, mert így közelebbről megismerhetem a családokat, az esetlegesen felmerülő problémákat, nehézségeket. Miben és hogyan lehetne ezeket a gyermekeket megsegíteni, támogatni. Mi kéne ahhoz, hogy ez megvalósulhasson.

Az interjú készítés előnyei, hogy közelebbi kapcsolat tudok kialakítani az interjú alanyával. Ezáltal könnyebben beszélhetünk személyes élményekről, tapasztalatokról, érzelmekről, bensőségebb kapcsolat tud kialakulni, ami által megismerhetjük, megérthetjük még jobban a családokat. Hátrányai lehetnek, hogy alacsonyabb a megbízhatóság és a szubjektivitás.

Narratív interjú alkalmazása során az interjúalany mesél személyes tapasztalatairól, életútjáról, az általa megélt eseményekről, nehézségekről. Kérdéseinkkel a beszélgetést soha nem irányítjuk, néha visszakérdezzük, hogy biztosítsuk arról, hogy számunkra fontos az, amit elmond. A

kérdésfeltevés sorrendje befolyásolhatja az interjú menetét, kérdéseink ne legyenek sugalmazók, szükséztavúak, ne tartalmazza a saját véleményünket.

Helyszín kiválasztásnál fontosak az előkészületek, a bizalmi viszony kialakításához.

Az eredmények ismertetésénél fontos a mintavétel ismertetése, az interjúalanyok anonimizálása. Valamint biztosítanunk kell az interjúalanyoknak a kutatási eredményekhez való hozzáférhetőségét.

Az interjúk során arra voltam kíváncsi egyes esetekben az előírt fejlesztési óraszámhoz képest mennyi fejlesztésben volt részük a sajátos nevelési igényű gyermekeknek. Megkapták-e a szakértői véleményben meghatározottat. Ha nem a megfelelő mennyiséget kapták, akkor ennek mi lehetett az oka. A szülők elegendőnek tartották e az intézményi fejlesztéseket vagy szükséges volt a gyermeknek külön foglalkozásra járnia. Ha igen, akkor ezt milyen módon tudták a családok megvalósítani.

Az SNI-s gyermekek milyen módon tudtak beilleszkedni a többségi gyermekek közé. Milyen esetleges nehézségekkel kellett szembenézniük a családoknak és az óvodapedagógusoknak. A szülők megítélése, meglátása szerint gyermeküket mennyire fogadta be a csoport és maga az óvodai közösség.

Valamint arra is kerestem a választ, hogy az iskolaválasztás milyen felmerülő problémákat, akadályokat gördít a szülők elé. Milyen lehetőségeik vannak ezzel kapcsolatban.

A szülők és a pedagógusok részéről is kíváncsi voltam arra, hogy számukra mit jelent maga az integráció és a szegregáció. Mennyire fontos ez egy sajátos nevelési igényű kisgyermek számára.

3.2. Kutatás bemutatása:

Helye: Integráló óvoda a tipikusan fejlődő gyermekek számára. Egy kisváros 3 óvodája közül az egyik óvodát választottam ki, melyben, kettő tagóvodában, 12 csoport működik, Ezek közül 11 csoportban tipikusan fejlődő gyermekek vannak, 1 csoportban speciális szükséglettel rendelkező 4-7 év közötti kisóvodások, többségük autizmus spektrumzavarral diagnosztizált.

Minden csoport 3 fővel működik (2 óvodapedagógus és 1 dajka), valamint 11 csoportra jut 5 pedagógiai asszisztens, 1 csoportra 1 gyógypedagógiai asszisztens. A két intézménybe közel

350 gyermek jár, melyekre 1 logopédust, 1 gyógypedagógust, 1 pszichológust, 1 mozgásterapeuta/konduktort biztosít az önkormányzat. Az SNI-s és BTMN-s gyermekek száma minden évben emelkedik. Jelenleg 50 sajátos nevelési igényű és 20 beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő kisgyermek jár a két intézménybe.

12 csoport	óvónő	dajka	pedagógiai asszisztens	gyógy-pedagógiai asszisztens	gyógy-pedagógus	logopédus	pszichológus	mozgásterapeuta/konduktor
350 gyermek	36	12	5	1	1	1	1	1

4. táblázat A gyermekekre jutó intézményi dolgozók száma Forrás: saját készítésű

Az interjú alanyok gyermekei, egy kivétellel, aki magánóvodába jár, mind a speciális szükségletű kislétszámú csoportba jártak 1-2 vagy 3 évet mielőtt bekerültek a nagyobb létszámú csoportokba, integrált nevelésbe.

Ideje: 2022. szeptember – 2023. február. A szülőket a sajátos nevelési igényű gyermekük ezen idő alatt eltöltött óvodás idejéről kérdeztem.

3.3. Mintavétel módja:

Interjú a szülőkkal

- 7 óvodás gyermek (6 teljes integráció, 1 lokális integráció)

Interjú az óvodapedagógussal

- 4 óvodapedagógus

4. KUTATÁSI EREDMÉNYEK:

A kutatásomban résztvevő gyermekek 6 és 8 év közöttiek, egy kisfiú és hat kislány vett részt benne. Kettő kislánynak van testvére, a többiek egykék. A gyermekek mindegyike, egy kivételével teljes családban él.

A korképek életkorra bontva az alábbiak szerint alakultak:

	6éve	7éves	8éves
autizmus spektrumzavarral rendelkező		1 lány	1 fiú
autizmus spektrumzavarral rendelkező és beszéd fogyatékos		1 lány	1 lány
enyhe értelmi fogyatékos és autizmus spektrumzavarral rendelkező	1 lány		
ADHD		1 lány	
beszéd fogyatékos	1 lány		

5. táblázat A korképek életkorra bontva Forrás: saját készítésű

A családok mindegyikénél a gyermek 3 éves kora előtt észlelték a tüneteket. Döntő többségében a szülők vették észre az átlagtól eltérő viselkedést (repdesés, túlmozgékonyosság), vagy fejlődést (mozgásfejlődés lassabb ütemű volt, beszéde nem indult meg időben vagy elmaradt), kettő esetben a mozgásfejlesztő terapeuta javasolta a kisgyerek vizsgálatát, egy kislánynál az óvodában észlelték. Minden időpontkérésnek, vizsgálatnak a szülők jártak utána. Elmondásuk szerint csak úgy tudtak gyorsítani a folyamatokon, hogy amit tudtak azt saját maguk, magánúton oldották meg. Többeknek megkönnyebbülés volt, mikor megtudták a diagnózist, mert már tudták, hogy hol tudnak segítséget kérni.

A szűkebb és tágabb család is egyaránt elfogadta a kórképet, megértőek és empátikusak voltak. Több családnál ugyanúgy viselkednek a gyermekkel, mintha nem lenne diagnózisa. Próbálják felkészíteni őket, hogy a későbbiekben ne érje őket nagyobb sérelem.

A hét családból három esetben van a szűkebb családban SNI-s gyermek, kettőnél az unokatestvér, egy esetben a nagyobb testvér az érintett.

A kicsik fele tud a kórképéről, bizonyos esetekben hivatkoznak is erre, hogy jól jöjjenek ki az adott szituációból, vagy azt mondja magáról, hogy ő különleges.

4.1. Adatok elemzése

Az interjúk során arra az eredményre jutottam, hogy a szülők meglátása szerint a gyermekek nem kapták meg az előírtaknak megfelelő óraszámú fejlesztéseket. Ennek ellenére a gyermekek nagy része szépen fejlődött. Külön fejlesztésre csak anyagi vonzattal tudták volna vinni őket. Külön foglalkozásokra csak 2 kislány jár.

Mind a szegregált és mind az integrált oktatást előnyben részesítették. Számukra egyaránt jó hatással volt a gyermekekre mindkettő nevelési forma. Fejlődésükre ezek is hatással voltak. Egyetértettek abban, hogy mindkét forma teljesen pedagógusfüggő, hogy a nevelő maga mennyire tudja elfogadni a gyermeket és ez által elfogadtatni a többségi gyermekekkel. Mennyire tudja a helyén kezelni a helyzetet. A szocializációt és a kommunikációt mindenkinél egyaránt elősegítette az együttnevelés.

Az iskolaválasztás mindannyiuk számára nagyon nehézkes és hosszadalmas volt, mire a megfelelő intézményt megtalálták.

Az intézmény személyi feltételei megfelelőek voltak az első pár évben (logopédus, pszichológus, TSMT terapeuta, Kutya terápiás szakember, mozgásterapeuta, konduktor, gyógypedagógus), az utolsó évre azonban ez jelentősen romlott. Ne volt szakember vagy egy éven belül három különböző ember látta el ugyanazt a feladatot, ami a szülők szerint nem volt jó a gyermekeknek.

Amit hiányoltak a szülők az a speciálisan szakosodott szakember hiánya volt. A gyógypedagógus hiánya, aki a gyerekek mindennapi életében a csoportos foglalkozásokon is részt vesznek. Az együtt működést az egyéb intézményekkel, óvodák, szakszolgálat, szakértői bizottság.

Az óvodapedagógusoknak hiányzott a külső segítség, a szakértői tanácsadás, ami segítette volna őket a gyermek megértésében, megsegítésében. Legtöbbször ez nekik nagyobb segítséget

ad, mint a gyermekek külön fejlesztése. Békési at all (2008) kutatásában is jól látszik, hogy a pedagógusok szintén nagyon fontosnak tartották a szakszolgálattal, szakértőivel, szülőkkel, más óvodákkal való kapcsolattartást. Ahogy itt is látszott a szakszolgálatok nem mindig rendelkeznek a megfelelő számú gyógypedagógussal, nagyon sok esetben emberhiánnyal küzdenek. Ugyanez a helyzet állt fenn a kutatásomban résztvevő óvodában is. A legnagyobb problémának a sikeres integrációhoz ezt látták a szülők és az intézmény dolgozói is.

A tárgyi feltételek pályázatoknak köszönhetően a gyermekek rendelkezésére álltak.

A sajátos nevelési igényű gyermekek integrációjáról és annak szükségességéről megkérdeztem a szülőket és az óvodapedagógusokat is.

A szülők meglátása ennek szükségességéről mindenkinek az volt, hogy teljes mértékben pedagógusfüggő, hogy az erre alkalmas kisgyermek integrálható e. Az ő hozzáállása, talpraesettsége, odaadó viselkedése a döntő ebben. Szerintük, ha van lehetőség az integrálásra a gyermek számára, akkor már óvodás korban érdemes ezt megtenni. Vannak előnyei és hátrányai. Fontos, hogy lássa a gyermek a helyes viselkedési normákat, azt, hogy bizonyos helyzetekre, hogy is kellene reagálnia és nem melleleg a tipikusan fejlődő gyermekek is jobban elfogadják őket, azt, hogy ők másmilyenek. Hátrányai, hogy van e lehetőség, hogy külön foglalkozzanak a gyermekkel, ha ő ezt igényli.

A pedagógusok eleinte tartottak az SNI-s gyermekek integrálásától eleinte, de ez a helyzet csak a kezdet volt. Hiszen a diagnózis csak egy állapot körül határolása, ami kapcsán, ha megismerjük a gyermeket, már nem is olyan „ijesztő”. Ha megkapják a megfelelő segítséget, támogatást, akkor ők is könnyebben alkalmazkodnak a helyzethez, sokkal befogadóbbak lesznek.

Az óvodapedagógusok úgy látják, hogy az integráció az óvodában egy természetes igény, hogy a szülő a legjobb lehetőséget, intézményt, csoportot válassza ki gyermeke számára. A szülők bíznak abban, hogy a jó minta (beszélő környezet, társadalmilag elfogadható viselkedés, szociális kapcsolatok) csak hasznára válhat a gyermeküknek. Bizonyos esetekben óriási felelősség eldönteni egy szülőnek, hogy gyermeke integráltan nevelkedjen e vagy szegregáltan. Természetes, ha azt gondoljuk, hogy a nem beszélő környezet, a gyakori viselkedésproblémák sokkal figyelemfelkeltőbbek és érdekesebbek, jobban „ragadnak”, mint az általunk elvárt „unalmasabbnak” tűnő elvárások. Az SNI-s gyermeknek nem elég, hogy nehézségeik vannak, ezt még azzal kellene tetézni, hogy olyan gyerekek közé kerül, akik nem motiválják, hanem visszahúzzák. Három éves korban vagy az előtt nehéz azt biztonsággal eldönteni, hogy mi lenne a legjobb a gyermekünknek.

Elmondásuk szerint az integráció akkor lehet jó óvodás korban, ha a gyermek:

- el tudja viselni a 25-28 fős létszámot
- szobatiszta
- érdeklődik más gyermekek iránt
- figyeli mások játékát, próbál abba bekapcsolódni
- megfelelő végzettségű gyógypedagógust alkalmaz az intézmény
- van pedagógiai/gyógypedagógiai asszisztens a csoportban/óvodában, aki szükség esetén segíti őt
- elegendő a gyermek számára a heti néhány órás egyéni vagy kiscsoportos fejlesztés
- Ha szükséges biztosított számára a megfelelő mennyiségű és személyre szabott vizuális támogatás
- biztosított az elvonulás lehetősége, ha az ingerekkel telítődött
- többnyire elfogadja a felnőtt irányítását
- szükséges lenne, de nincs a közelben speciális óvoda.

Az óvodai integráció, esély, de nem mindig biztos esély arra, hogy később is integrálható lesz a gyermek. Sokféle tapasztalat van, de nincs biztos recept. Ez nagyon hosszú idő, sok közös munkát, együttműködést igényel a gyermek, a szülő és a pedagógusok részéről. Mindehhez a kulcs az alázat, a szakértelem és a kommunikáció. Ezek nélkül minden résztvevő számára nagyon keserves az óvodai élet.

Nem minden esetben szükséges az SNI-s gyerekeknek az integráció. Valamint ott van az érem másik oldala is, hogy a 25-28 gyermeknek el kell viselnie azt, gyermeket, aki nem hagyja őket „figyelni”.

A szociális integráció az SNI-s gyermekeknél rosszabb, mint ép társaiknál. (Klicpera, Klicpera, 2003)

Arra a kérdésre, hogy mit is jelent az integráció nem kaptam egyértelmű választ. Körül írták, hogy miért előnyös és jó, de pontosan nem tudták megfogalmazni.

Békési at all (2008) kutatásában a sajátos nevelési igényű gyermekek elfogadást is vizsgálták, melynek eredménye, hogy a gyermekekkel foglalkozó felnőttek és a csoporttársak voltak azok, akik 50%-nál nagyobb arányban elfogadták teljes mértékben a gyermekeket. Ennél kevésbé elfogadóak, az óvoda többi gyermeke. A legkevésbé elfogadóak a szülők voltak. Meglátásom szerint az óvodás gyermekeket ez nagymértékben tudta befolyásolni, hiszen a gyerekek számára az elsődleges szocializációs közeg, ahonnan a legtöbb mintát hozza a család. Kutatásomban én is vizsgáltam az SNI-s gyermekek beilleszkedésének folyamatát. A szülők döntő többségének

elmondása szerint teljes mértékben elfogadóak a gyermekkel közvetlenül együtt dolgozó felnőttek voltak, és ennél kevésbé elfogadóak az intézmény többi dolgozója. Egy szülő volt, aki úgy érezte, hogy gyermekét a csoportban dolgozó felnőttek nem tudták megfelelően elfogadni.

Szekeres (2011) kutatásában a pedagógusok számára a legnagyobb segítséget az adja, ha a gyógypedagógus termen belül foglalkozik az SNI-s gyermekkel, míg a gyógypedagógusok az egyéni fejlesztést vagy a kiscsoportos foglalkozást részesítették előnyben. Az általam vizsgált esetekben is ugyan erre a megállapításra jutottam. A pedagógusok nagyobb segítségnek érzik, ha a gyermek bent marad a közösségben és ott tud részt venni a foglalkozásokon megfelelő segítséget kapva. A gyógypedagógusok a létszámhiány és a sok speciális szükségletű gyermek miatt ezt sajnos nem tudják megvalósítani.

4.2. Kutatási kérdések megválaszolása:

1. A törvényi elvárásokhoz viszonyítva a gyermek milyen mennyiségű fejlesztést kap?

Egy leány lokális integrációban, 6 teljes integrációban vesz részt, akik közül 1 lány magánóvodába jár. Az integráltan nevelkedő gyermekek közül 5 szegreáltan töltötte az első két évet.

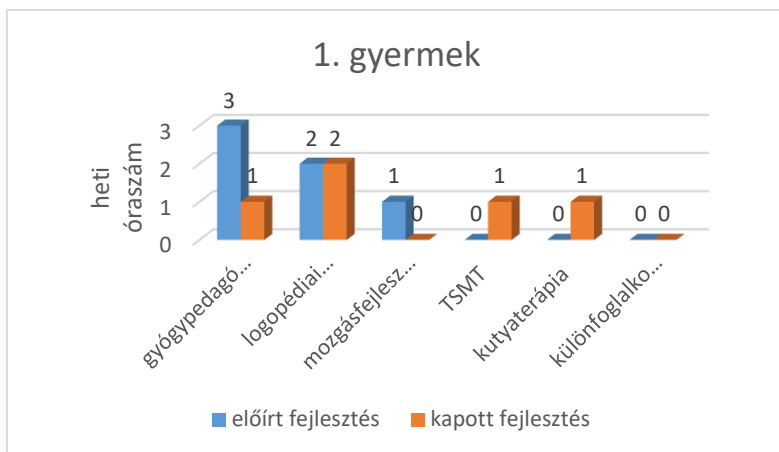
A törvényi előírásokhoz viszonyítva a megkérdezettek közül csak egy gyermek kapta meg a számára előírt megfelelő óraszámú fejlesztéseket. Pedagógusokkal folytatott interjú során, ennek az okaként elsősorban a szakemberhiányt említették. Nagyon sok olyan gyermek van az intézményben, akinek fejlesztésre lenne szüksége, de ahhoz, hogy mindenki legalább heti 1 órában részt tudjon venni logopédiai fejlesztésen, gyógypedagógiai fejlesztésen, és mozgásfejlesztésen, így az előírt órakeretet sajnos nem tudják megvalósítani. A TSMT és kutyaterápia önkéntes alapon valósul meg. A TSMT terapeutát az önkormányzat biztosítja az intézmény SNI-s és BTMN-s gyermekei részére.

A szülők fele az intézményi fejlesztések előírtnál kevesebb óraszám ellenére is azt nyilatkozta, hogy elegendőek voltak gyermeke számára, de ha megkapja a megfelelőt, akkor lehet még ennél is jobban fejlődött volna. A másik fele szerint viszont sokkal jobban fejlődött volna a gyermek, ha megkapja a megfelelő számú foglalkozásokat, és akkor nekik sem kellett volna külön elvinniük. Külön fejlesztésekre három gyermek jár magánúton heti 2-3 alkalommal TSMT tornára, logopédiára és specifikus fejlesztésre. Külön foglalkozásra kettő kislány jár, mindketten jazzbalettre és táncrea, egy kisgyermek alkalmanként úszásra.

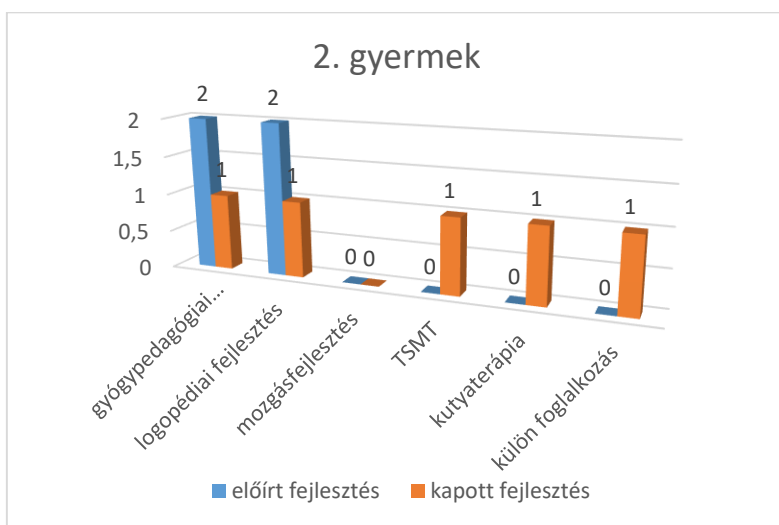
Előírt és kapott fejlesztések az óvodában, heti lebontásban: (e=előírt, k=kapott)

gyermek	gyógypedagógiai fejlesztés		logopédiai fejlesztés		mozgásfejlesztés		TSMT		kutya-terápia	külön, magánúton	
	előírt	kapott	e	k	e	k	e	k		fejlesztés	foglalkozás
1.	3	1	2	2	1	0	1	1	1	TSMT	próbálkoztak, de nem jött be a gyermeknek semmi
2.	2	1	2	1	0	0	1	1	1	nem jár	nem jár
3.	4	1	1	1	1	0	1	1	1	nem jár	tánc, jazz-balett
4.	3	1	2	1	0	0	0	1	1	nem jár	tánc, jazz-balett
5.	4	1	2	1	0	0	1	1	1	TSMT, specifikus fejlesztés, logopédia	nem jár
6.	4	1	2	1	0	0	1	1	1	nem jár	nem jár
7.	3	1	3	1	1	1	0	0	0	specifikus fejlesztés, logopédia	nem jár

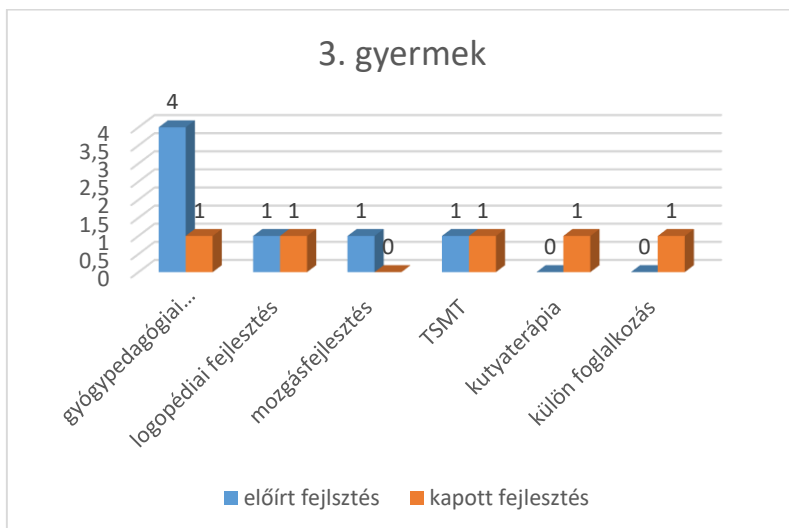
6. táblázat előírt és kapott fejlesztések aránya az óvodás gyermekeknél Forrás: saját készítésű

5. ábra Első gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű

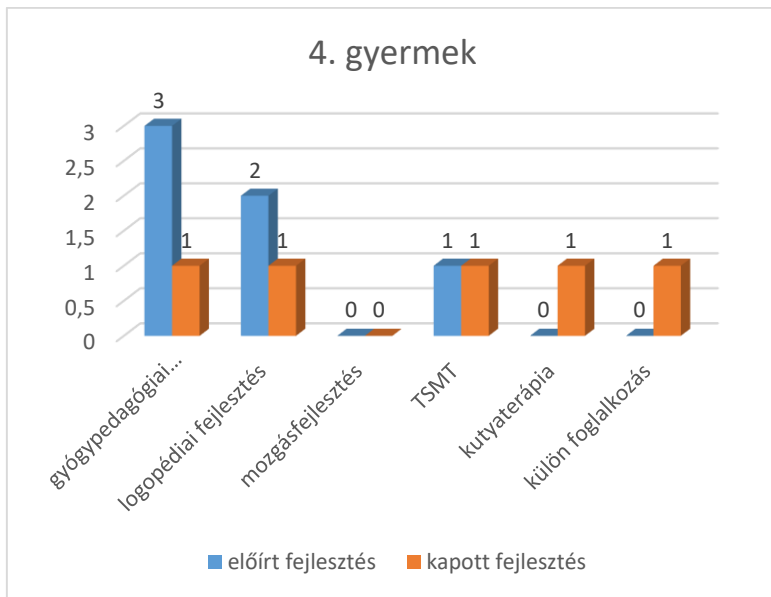

6. ábra Második gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű

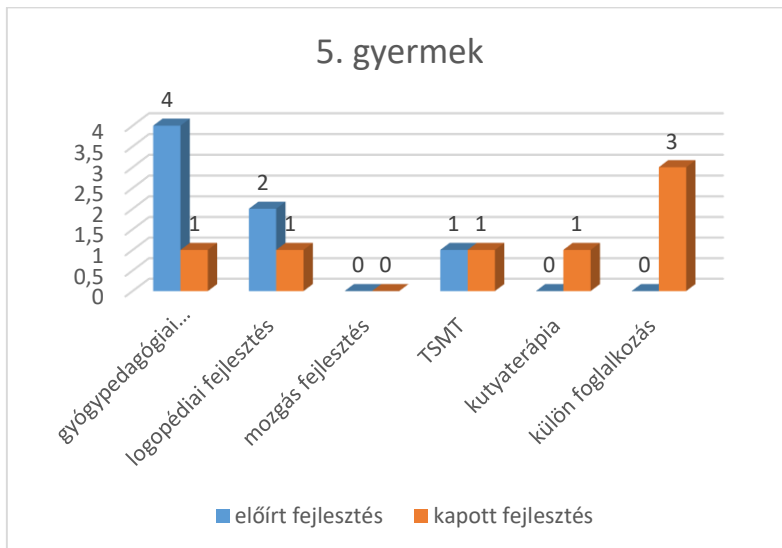

7. ábra Harmadik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű

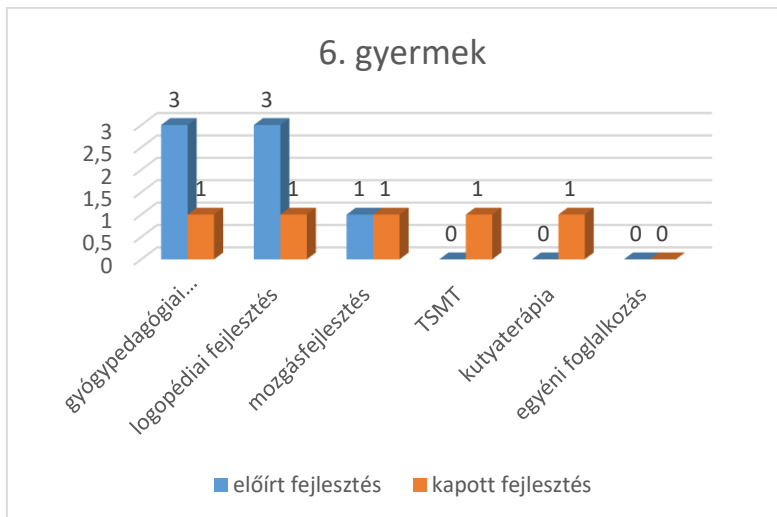

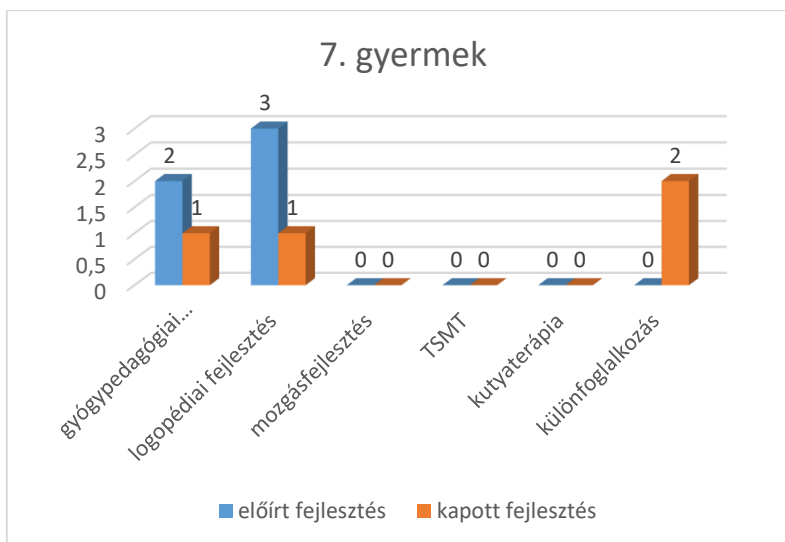
8. ábra Negyedik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű

9. ábra Ötödik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű

10. ábra Hatodik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű

11. ábra Hetedik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű

A táblázatokból és a diagrammokból összességében látszik, hogy a gyermekek számára előírt óraszámú fejlesztések nem valósultak meg, ezt az intézmény nem tudta számukra biztosítani.

Ennek elsődleges okaként a már említett szakember hiány a felelős.

Mint a kutatásban kiderült, nincs különbség az állami és a magánóvodák tekintetében sem. A speciális szakokra továbbra is kevés a szakember. Az intézmények, amit tudnak, megadják a gyermek számára. A szülők, akik úgy látták, hogy gyermeküknek még szükséges plusz rásegítés a fejlődésükhöz és meg teheték vagy meg tudták oldani külön magánúton foglalkozásra vitték gyermeküket.

2. A vizsgált esetekben milyen módon zajlott az SNI-s gyermekek beilleszkedése?

A hét kisgyermekből egy leány magánóvodába került, mert a többségi óvodák nem tudták vállalni az integrációját. További 6 gyermek szegregáltan, de mégis lokális integrációban volt. Egy többségi óvodán belül, egy 8 fős kis csoportban kezdték meg az óvodai nevelkedést. Az udvaron együtt voltak a többiekkel és minden közösségi programon ugyanúgy részt vettek, mint a többi kisgyermek az intézményben. Majd 5-en kerültek ki innen normál nagy csoportba, ahol az óvodában az utolsó egy évüket töltötték. Egy kislányt nem lehetett integrálni, így ő maradt a kislétszámú csoportban.

A gyermekek az óvodai éveiket az alábbi táblázatban láthatóan töltötték, integráltan és/vagy szegregáltan (integrált: int szegregált: szeg nem: 0 igen: 1)

gyere- kek	kiscsoport		középső csoport		nagy csoport		+1 év	
	int.	szeg.	int.	szeg.	int.	szeg.	int.	szeg.
6 éves	0	1	0	1	0	1	0	0
	1	0	1	0	1	0	0	0
7 éves	1	0	0	1	0	1	1	0
	0	1	0	1	0	1	1	0
	1	0	0	1	0	1	1	0
8 éves	0	1	0	1	0	1	1	0
	1	0	0	1	0	1	1	0

7. táblázat Lokális integráció és szegregáció életkorra bontva az óvodában Forrás: saját készítésű

A beilleszkedés a gyermekek részéről zökkenőmentes volt. Eleinte többségüket zavarta a nagy zaj, a sok gyermek és a sok inger, ami őket érte. Ezek együttes hatására, ezáltal hamar elfáradtak. Mind a szülők, mind a pedagógusok elmondása szerint az SNI-s gyermekek többsége inkább a társaik mellett játszottak, mint velük. Bekapcsolódtak a csoportfoglalkozásokba, játékokba, óvodai tevékenységekbe, de idejük nagy részében inkább a többiek mellett vagy magukban egyedül játszottak. Voltak olyan gyermekek, akiknél jobban kialakultak a társas kapcsolatok, de ezek sem mondhatóak kifejezett barátságoknak. Az együttneveléssel kapcsolatban szülőikben volt félelem. Tartottak attól, hogy fog a gyermekük beilleszkedni, hogy fogják őt elfogadni, mennyire fogja megállni a helyét a nagylétszámú csoportban, mennyire fogják tudni kezelni az ő „másságát”.

A szülők meglátása szerint az intézmény mennyire fogadta be az SNI-s gyermeket?

	teljes elfogadás	megfelelően el- fogadás	kismértékben el- fogadás	egyáltalán nem
csoporttársak		I I I	I	
dajka	I I	I	I	
óvónők	I I	I	I	
szülők		I I I I		
többi gyermek		I I I I		
többi dolgozó		I I I I		
többi szülő		I I I I		
intézményve- zető	I I	I I		

8. táblázat SNI-s gyermekek közösségbe fogadásának mértéke a szülők meglátása szerint Forrás: saját készítésű

A pedagógusokkal és a szülőkkel folytatott interjúk során arra a megállapításra jutottam, hogy az intézményben a gyerekek teljesen előítéletmentesek voltak, látták azt, hogy az SNI-s gyermek más, mint ők, de nem viselkedtek vele máshogy, nem kerülték el, nem éreztek semmi rosszat vele szemben, sőt legtöbbjük gondoskodni, segíteni szeretett volna nekik. A legtöbb esetben a gyerekek nem tudtak az interjú alanyok gyermekeinek korképéről. A felnőttek ezzel ellenben tartottak, félték a gyermekektől. Félték attól, hogy milyen lesz, mit fognak vele kezdeni, hogy fognak hozzá viszonyulni, hogy fog beilleszkedni a csoportba, hiszen ő merőben más, mint a többi gyermek. Előítéleteik voltak már akkor, amikor még nem is ismerték a kicsiket, még nem is találkoztak velük, csak a korképük alapján megítélték őket. Azonban, mikor a gyerekek bekerültek ép társaikhoz a csoportba, és közelebről megismerhették az SNI-s lányokat és fiúkat, megváltozott a hozzáállásuk, a meglátásaik velük kapcsolatban. Meglátták azt, hogy velük ugyanúgy tudnak együtt dolgozni, bevonni őket a közös tevékenységekbe, hiszen ők ugyanolyan gyerekek, mint a többiek. A kezdeti nehézségek ellenére, mint ahogyan a táblázatban is látszik a sajátos nevelési igényű gyermekeket a szülői és az óvodai közösség is egyaránt befogadta. Egy két esetben érezték a szülők úgy, hogy gyermeküket az adott csoport csak kismértékben fogadta be.

3. A szülő milyen módon valósította meg az intézményen kívüli fejlesztéseket, amennyiben a gyermeknek erre szüksége volt?

A szülők által elmondottak alapján a gyerekek nagy része nem járt külön fejlesztésre vagy foglalkozásra.

Az alábbi táblázatban látható, hogy egyes külön órákra, mennyi gyermek jár.

külön fejlesztés			külön foglalkozás		
TSMT	logopédia	speciális fejlesztés	úszás	tánc	jazzbalett
2	2	2	1	2	2

9. táblázat A gyermekek intézményen kívüli fejlesztései, órai Forrás: saját készítésű

Az alacsony létszámnak az egyik oka, hogy a szülők meglátása szerint a gyermeküknek nem volt szüksége több fejlesztésre az intézményi fejlesztéseken kívül. A másik oka, hogy mindezeket csak magánúton tudták volna megoldani, ami anyagilag nagyon megterheli a családokat.

Volt olyan kislány, akinek a családsegítőtől kellett volna fejlesztést kapnia még pluszban, de a szülők erre nem tartottak igényt.

4. Az iskolaválasztással kapcsolatban a szülőknek milyen lehetőségeik vannak?

Az iskolaválasztás minden család számára egy „rémálom” volt. Szinte már a beiratkozás utáni években el kellett kezdeniük az iskola keresését. Hiába volt meg az óvodai biztos hely, ahol biztonságban tudhatták a gyermeküket. Azonban kétségek között voltak, hogy hová tudnak menni az óvoda után. A legtöbb iskola nem tudta vállalni az SNI-s gyermekeket, vagy csak bizonyos létszámot tudott felvenni. A pedagógusi és szülői vélemények a megfelelő iskola kiválasztásával kapcsolatban szinte minden esetben megegyeztek. Kettő esetben tértek el a vélemények, az egyiknél a szülők többségi iskolát szerettek volna, a másik családnál speciális iskolát javasoltak a gyermeknek.

Az óvodapedagógusok és a szülők meglátása szerinti javaslatok az iskolaválasztásról és a tényleges iskola kiválasztása.

	szülői meglátás	pedagógusi meglátás	valós iskolaválasztás
Speciális iskola	3 gyermek	3 gyermek	2 gyermek
Többségi iskola	3 gyermek	2 gyermek	2 gyermek
Integráló iskola	0 gyermek	0 gyermek	1 gyermek
EGYMI	1 gyermek	2 gyermek	2 gyermek

10. táblázat Iskola választás meglátásai szülői és pedagógusi oldalról Forrás: saját készítésű

A legtöbb esetben a szülők és a pedagógusok véleménye a leendő iskoláról megegyezett, kettő esetben volt ebben eltérés. A szülők többsége reálisan látta, hogy gyermekének melyik iskola típus lenne a legmegfelelőbb. Egy esetben volt, hogy az óvónők speciális iskolát javasoltak a gyermeknek, aki végül integráló iskolába fogja megkezdeni tanulmányait. Másik esetben a szülők szerettek volna többségi iskolát gyermeküknek, aki majd szeptembertől EGYMI-ben fogja folytatni az iskolás éveit.

5. ÖSSZEFOGLALÁS, JAVASLTOK, KÖVETKEZTETÉSEK

Összességében a gyerekek nem kapták meg a szakértői véleményben meghatározott fejlesztési órakeretet, döntő többségében a fejlesztések alacsony száma a szakember hiány miatt valósul meg. Ennek ellenére a szülők többsége megfelelőnek tartotta gyermeke fejlődését, nem látták szükségesnek a plusz külön fejlesztéseket, foglalkozásokat. Akik mégis úgy gondolták, hogy a gyermeknek még kell egy kis plusz a fejlődéséhez, azok magánúton tudták megoldani. Az integrációt szükségesnek és fontosnak tartották, mely nagyban segíti a gyermek szocializációját, beilleszkedését, kommunikációját és ezáltal a későbbi felnőtt életre való felkészülést, a megfelelő alkalmazkodást. Az együttnevelés nehézségeivel mind a szülők és mind a felnőttek megküzdöttek, de közös erővel sikerült egy jó kapcsolatot kialakítani, ezáltal segítve a gyermeknek beilleszkednie a csoportba. A szülők gyermekük számára reálisan látták, hogy milyen iskola típus lenne a legmegfelelőbb. Azonban az iskola kiválasztása és az odabekerülés már nehezebbnek bizonyult a család számára. Ennek okai között szintén a szakember hiányt említették valamint az oda való eljutást.

Megállapításom szerint minden gyermeknek szüksége van az integrációra, de mindegyiknek máshogy. Van, aki meg fogja tudni állni a helyét egy normál nagy létszámú csoportban, van, aki csak lokális integrációban tud részt venni és lesz olyan is, aki nem fog tudni beilleszkedni a 25-30 gyermek közé.

Az a gyermek, aki kicsit is képes az együttnevelésre esélyt kell neki adnunk. Ehhez azonban szükséges a megfelelő számú szakember, aki tudja segíteni a pedagógus munkáját és a gyermek fejlődését. Valamint nagyon fontos lenne a pedagógusok felkészítése erre a különleges helyzetre, hogy tudják azt, hogy mivel fognak szembenézni, hogy ne a váratlannal álljanak szembe. Ezáltal csökkentve annak a lehetőségét is, hogy előítéleteik és félelmeik legyenek az SNI-s gyermekkel kapcsolatban. Az integrációban lássák meg a lehetőségeket, a megoldásokra és a fejlődésre fókuszáljanak, ezzel erősítve a motivációt és az elhivatottságot. Ezáltal az egész folyamatot sikerként könyveljék el és ne kudarcként. Ennek a megvalósítására alkalmas lenne beépíteni a pedagógusképzésbe vagy a már végzeteknek lehetőséget biztosítani a továbbképzésekre. Az SNI-s gyermekeken kívül érdemes lenne megnézni a normál fejlődésű gyermekeket is, mivel ők ugyanúgy szembe néznek ezzel a helyzettel, amivel nekik is nehéz megbirkózni. Ők még annyira sem értik az egészet, mint a felnőttek, de amíg a pedagógus nincs azon a kép-

zettségi és elfogadási szinten, hogy megértse a sajátos nevelési igényű gyermeket, addig a többiek sem fogják őt megérteni. Bizonyos esetekben a felnőttek vetítik ki a félelmeiket a többségi gyermekekre, ami által ők is átveszik a pedagógus hozzáállását, viselkedését, mivel egy kisgyermek még előítéletmentes, és a felnőttek azok, akik ebben el tudják őket bizonytalanítani. Ezért is lenne fontos, hogy a képzésükbe be legyen építve az elfogadáshoz és megértésükhöz szükséges speciális képzés, nem olyan mélységekben, mint egy szakember, csak annyira, hogy ne kelljen a váratlannal szembenéznük. Gyógypedagógus képzésen több lehetőséget adni a speciális, a fogyatékoság egy-egy típusára szakosodott szakemberképzésre (kevés egyetemen lehet egyes szakokat elvégezni), mint például az autizmus spektrumzavar, mellyel egyre több gyermeket diagnosztizálnak vagy az ADHD. A szakember hiány miatt nem csak a pedagógusoknak van nehezebb dolguk, hanem a gyermekeknek is, mivel nagyon sok esetben a felnőttek nem értik meg őket, nem tudják a viselkedésüknek az okát, ezáltal nem tudják őket elfogadni és megérteni

A személyi feltételek mellett nem lehet kihagyni a tárgyi feltételeket, amik nélkül a gyermek fejlesztése, megfelelő fejlődése nem biztosított. A legtöbb fejlesztő játék megvásárlására nincs lehetősége az intézményeknek saját forrásból, ezért ezeket sokszor pályázatok útján nyerik el. Valamint már egyre több olyan cég van, akik támogatják az integráló intézményeket, ezzel nagy terhet levéve a vállalkozókról, és segítve a kisóvodások és iskolások normál életre való felkészülését. Másik nagy probléma a legjobb iskola kiválasztása. Ha a gyermek az óvodában alkalmas az együttnevelésre, az még mindig nem biztos, hogy az iskolai integrált nevelés is megfelelő lesz számára. A szülők számára is kéne a megfelelő támogatás ezekben az időkben, hogy ki tudják választani a gyermekük számára az ideális iskolát.

Nagyon sok lehetőség és kérdés van ezzel a témával kapcsolatban. Érdekes lenne még az ilyen kutatásokkal foglalkozni, bővíteni azokat. Ilyen például az a téma is, hogy az SNI-s gyermekeket befogadó intézmények pedagógusai mennyire vannak felkészülve erre? Mennyire tudják, hogy az adott kórképpel rendelkező gyermeknek milyen jellegzetes tulajdonságai, szükségletei vannak?

„Én különleges vagyok, és ez olyan különleges.” (interjú alany kisfia)

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Békési Kálmán, Kasza Georgina, Kőpatakiné Mészáros Mária, Mayer József, Szabó Mária, Vágó Irén (2008): A küszöbön. Sajátos nevelési igényű gyerekek az óvodákban. Fogyatékoszemélyek esélyegyenlőségéért Közalapítvány, Budapest,
2. Csányi Yvonne (1993): Együttnevelés. Speciális igényű tanuló az iskolában. Budapest, OKI Iskolafejlesztési Alapítvány.
3. Csányi Yvonne (2007): Integráció és inklúzió. Nemzetközi és hazai körkép. In: Girasek János (szerk.): Inkluzív nevelés – a tanulók hatékony megismerése. Kézikönyv a pedagógusképző intézmények részére. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest, 138-163.
4. Dr. Perlusz Andrea - A család, a pedagógus, a gyógypedagógus együttműködése az integráció sikeres megvalósítása érdekében <https://www.slideshare.net/drtorokbela/aszu-lokszerepe> (letöltés: 2024. március 17.)
5. Földes Petra (2003): Speciális szükséglet vagy fogyatékoság? A befogadó pedagógia helye a magyar közoktatásban. Beszélgetés Dr. Csányi Yvonne-nal. Új Pedagógiai Szemle, 1. 67-73.
6. Fülöp Istvánné (2011): Útmutató az integrációs és képesség-kibontakoztató felkészítéshez, az IPR bevezetéséhez. http://new.mako.hu/letoltesek/dokumentumok/pepo_IPR_utmutato.pdf
7. JGYPK mentorháló http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Az_vodapedagogus_feladata_a_sajtos_nevelsi_igny_gyermeknek_nevelsben/sajtos_nevelsi_igny_fo-galmlnak_rtelmezse.html (letöltés 2023. december 17.)
8. Juhász József 1989: Magyar Értelmező Kéziszótár I. kötet. Akadémia Kiadó, Budapest.
9. Kókayné Lányi Marietta (2007): Könyv az integrációról. Sulinova, Budapest. p19.
10. KSH (2024) SNI szám növekedése, (letöltés dátuma: 2024.02.01) https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0006.html
11. Magyar Közlöny 2011.évi 162. szám 4. § 12. és 23. bekezdés
12. Mesterházi Zsuzsa 2002: Integrált nevelés a nemzetközi és a hazai oktatásrendszerben. Gyógypedagógiai Szemle, 1.
13. Perlusz Andrea (2000): A hallássérült gyermekek integrációja. Fogyatékosok Esélye Közalapítvány, Budapest

14. Réthy Endréné (2002): A speciális szükségletű gyerekek nevelése, oktatása Európában: Az integráció és inklúzió elméleti és gyakorlati kérdései. Magyar Pedagógia, 102. 3. sz. 281-300.
15. Szekeres Ágota (2011): Enyhén értelmi fogyatékos gyermekek szociális integrációja az általános iskola 4. 5. és 6. osztályában Doktori értekezés tézisei, Budapest (letöltés: 2024. március 10.) file:///C:/Users/jucus/Downloads/teziszfuzet_Szekeres.pdf
16. 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99300079.TV (letöltés 2023.november 12.)
17. 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.TV> (letöltés: 2023. november 12.)
18. 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1200032.EMM&timeshift=20170831&txtreferer=A> (letöltés: 2023. november 12.)

TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. táblázat SNI-s gyermekek számának alakulása a közoktatásban Forrás: saját készítésű.....	4
2. táblázat Integráltan nevelkedő óvodások Forrás: saját készítésű táblázat.....	18
3. táblázat SNI-s gyermekek fejlesztési módjainak pozitív és negatív oldala Forrás: saját készítésű ...	22
4. táblázat A gyermekekre jutó intézményi dolgozók száma Forrás: saját készítésű.....	25
5. táblázat A korképek életkorra bontva Forrás: saját készítésű	26
6. táblázat előírt és kapott fejlesztések aránya az óvodás gyermekeknél Forrás: saját készítésű.....	31
7. táblázat Lokális integráció és szegregáció életkorra bontva az óvodában Forrás: saját készítésű ...	35
8. táblázat SNI-s gyermekek közösségbe fogadásának mértéke a szülők meglátása szerint Forrás: saját készítésű	36
9. táblázat A gyermekek intézményen kívüli fejlesztései, órái Forrás: saját készítésű	37
10. táblázat Iskola választás meglátásai szülői és pedagógusi oldalról Forrás: saját készítésű	38
1. ábra SNI gyermekek aránya a közoktatásban Forrás: KSH (2022).....	5
2. ábra Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek Forrás: Magyar Közlöny (2011).....	8
3. ábra Integrált iskolai és óvodai nevelés Forrás: KSH (2015).....	13
4. ábra Az integráltan nevelkedő óvodások elfogadása Forrás: Küszöbön (2008).....	19
5. ábra Első gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű.....	32
6. ábra Második gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű	32
7. ábra Harmadik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű.....	32
8. ábra Negyedik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű	33
9. ábra Ötödik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű	33
10. ábra Hatodik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű.....	34
11. ábra Hetedik gyermek fejlesztési órái Forrás: saját készítésű.....	34

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet

Interjú kérdései:

Családra vonatkozó kérdések:

1. Gyermek életkora, neme, testvérek száma, családi háttér?
2. Milyen korképpel rendelkezik?
3. Mikor és kik észlelték a tüneteket, milyen módon kerültfelterjesztésre a gyermek?
4. Családban van még SNI-s gyermek?
5. Hogyan fogadta a család a gyermek diagnózisát?
6. Gyermek tud a diagnózisáról? Hogy viszonyul hozzá? Kihasználja a helyzetét? Tudja kezelni?
7. Külön fejlesztésre vagy foglalkozásra járnak? Milyen rendszerességgel?

Óvodai életre vonatkozó kérdések:

1. Az óvodai fejlesztések elegendőek gyermeke számára?
2. Minden támogatást megkap az intézménytől?
3. Segítséget milyen formában tud kérni és kitől?
4. Szegregált (külön nevelés) vagy az integrált (együttnevelés) nevelést részesíti előnyben?
5. Milyen a gyerekekkel való társaskapcsolatai?
6. Mennyire fogadta be a gyermeket az óvodai közösség?
7. A pedagógus meglátása szerint sikerült-e a gyermeknek beilleszkednie a közösségbe, a többiek elfogadták-e, sajátos nevelési igénye hátráltatja e?
8. Mennyire szükséges az SNI-s gyermek számára az integráció?

Iskoláztatással kapcsolatos kérdések:

1. Milyen iskolatípust tartanak ideálisnak a gyermek számára?
2. Iskolaválasztással kapcsolatban milyen lehetőségeik vannak?

NYILATKOZAT

Kuruczné Gergely Judit (név) (hallgató Neptun azonosítója: VQYPPBG)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2024. év 04 hó 21 nap

Tóth-Szűcs An
Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Kuruczni Gergely Judit Georgina
A Hallgató Neptun kódja: VQ4PBG
A dolgozat címe: SNI-s gyermekek az integrált oktatásban
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
A konzulens tanszékének a neve: Gyógynevelési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év 09 hó 21 nap

Li. G. Judit

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.